

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Mirela Mihăescu • Ștefan Pacearcă
Anița Dulman • Crenguța Alexe • Otilia Brebenel

CULEGERE DE EXERCIȚII

Clasa a IV-a

CONFORM
CU NOUA
PROGRAMĂ
ȘCOLARĂ ✓

Editura INTUITEXT

 intuitext
grup SOFTWIN

Cuprins

Vocabularul	6
Cuvântul. Explicarea înțelesului unui cuvânt	6
Cuvinte cu formă diferită și sens asemănător	7
Cuvinte cu sens opus	8
Cuvinte cu aceeași formă, dar cu sensuri diferite	9
Cuvinte cu formă asemănătoare, dar cu sens diferit	10
Punctuația propoziției	11
Punctul (.). Semnul întrebării (?). Semnul exclamării (!)	11
Dialogul. Linia de dialog (—). Două puncte (:). Virgula (,)	13
Ghilimelele („ ”)	14
Punctele de suspensie (...)	15
Textul	16
Textul literar	16
Textul narativ	20
Textul în versuri	24
Textul informativ	27
Textul funcțional	31
Afișul	31
Invitația	32
Cartea poștală	33
E-mailul	34
Scrierea despre textul literar	35
Delimitarea textului în fragmente	35
Planul simplu de idei	40
Planul dezvoltat de idei	43
Povestirea unui fragment dintr-un text citit	47
Personajele	48
Personajele. Asemănări și deosebiri	49
Textul în care se prezintă un portret	52
Părți de vorbire	55
Substantivul	55
Adjectivul	60
Pronumele personal	64
Verbul	67
Substantivul, adjectivul, verbul, pronumele – aplicații	71
Părți de propoziție	74
Cuvântul – parte de propoziție	74
Predicatul	75
Subiectul	76
Acordul predicatului cu subiectul	77
Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată	78

Ortografia 80

Ortogramele *n-o, nu-i, n-am, n-are, n-ați, n-au* 80

Scrierea cuvintelor *nai* și *n-ai* 81

Scrierea cuvintelor *va* și *v-a* 82

Scrierea cuvintelor *căi* și *că-i* 84

Scrierea cuvintelor *cam* și *c-am* 85

Scrierea cuvintelor *cel* și *ce-l, cea* și *ce-a, cei* și *ce-i* 86

Alte ortograme 87

Scrierea corectă a unor cuvinte 88

Exerciții aplicative 89

Despre comunicare..... 91

Formularea unor solicitări 91

Inițierea, menținerea și încheierea unui schimb verbal 92

Susținerea unei opinii 94

Scrierea creativă..... 95

Scrierea unui text după un șir de ilustrații 95

Scrierea unui text după o ilustrație 96

Scrierea unui text după un plan de idei 97

Transformarea unui text dialogat în povestire 99

Banda desenată 100

Scrierea unui text în care se prezintă o întâmplare trăită 101

Scrierea unui text în care se prezintă întâmplări imaginate 102

VOCABULARUL

Cuvântul. Explicarea înțelesului unui cuvânt

Elementul de bază al comunicării este **cuvântul**. Orice cuvânt are:

- o formă (ceea ce se aude sau se vede scris);
- un conținut (ceea ce cuvântul denumește sau exprimă; sensul, înțelesul).

Pentru a stabili **sensul unui cuvânt necunoscut**, poți:

- să observi enunțul și să încerci să stabilești legătura de înțeles dintre cuvântul necunoscut și celelalte cuvinte din jurul său → **raportare la context**;
- să citești explicația din **dicționar** a cuvântului.

1 Descoperă regula de formare a fiecărui șir, apoi continuă cu încă două cuvinte potrivite.

- păr, măr, cireș, _____ ; • păr, ochi, _____ ;
- noi, mici, curați, _____ ; • noi, voi, _____ ;
- car, urc, alerg, _____ ; • car, trăsură, _____ .

2 Citește textul de mai jos. Alege, din paranteză, cuvântul potrivit contextului și scrie-l pe spațiul liber. Subliniază cuvintele din text care te-au ajutat să alegi cuvântul.

Am aflat că familia lui locuia într-o _____ uriașă. Îmi doream să locuiesc și eu acolo. Mă gândeam că este minunat să-ți poți muta casa oriunde și oricând dorești. (vilă, cabană, caravană, casă, clădire, garsonieră, cocioabă)

3 Citește textul și încercuiește cuvintele din paranteză care indică sensul potrivit contextului pentru cuvântul scris îngroșat. Subliniază cuvintele din text care te-au ajutat să le alegi.

Când am început școala, abia sosisem împreună cu familia mea în această țară. Aici nu mai simțeam pe străzi mirosul prafului de pușcă. Veneam dintr-o parte a lumii unde erau tot felul de **conflicte**. Părinții mei voiau ca eu să cresc într-un loc sigur, lipsit de primejdii. (neînțelegeri, certuri, dezacorduri, discuții, războaie, lupte)

4 a) Scrie, pe caiet, ce știi sau ce crezi că înseamnă cuvântul **rit**.
b) Citește textul de mai jos și subliniază cuvintele care explică înțelesul cuvântului **rit**.

– Dacă vii la voia întâmplării, zise vulpea, eu niciodată nu voi ști la care ceas să-mi împodobesc sufletul. Ne trebuie rituri.
– Ce-i acela rit? întrebă micul prinț.
– E ceea ce face ca o zi să se deosebească de celelalte zile, o oră, de celelalte ore. Au un rit, spre pildă, vânzătorii mei. În fiecare joi, se duc să joace cu fetele din sat. Prin urmare, joia mă plimb și eu până la vie. (Micul prinț, după Antoine de Saint Exupery)

c) Scrie, pe caiet, toate înțelesurile oferite de dicționar pentru cuvântul **rit**. Încercuiește explicațiile potrivite înțelesului pe care îl are acest cuvânt în textul de mai sus.

Cuvinte cu formă diferită și sens asemănător

Deși au formă diferită, unele cuvinte au înțeles identic sau apropiat.

Exemplu: util – necesar – folositor

Folosirea acestor cuvinte permite evitarea repetării supărătoare a unor termeni într-o comunicare, fără a se schimba înțelesul acestora.

- 1 Subliniază cuvintele cu sens asemănător din perechile de propoziții date.
 - Premiul câștigat i-a adus prestigiu. Acum se bucură de faimă în rândul colegilor.
 - Conversația cu el i-a făcut plăcere. A fost un dialog plin de umor.
 - Este un băiat tare comic. Prin stilul său haios a câștigat admirația celor din jur.
 - A reușit ce și-a dorit dintotdeauna. Acum e fericit că a izbutit să viziteze Parisul.
- 2 Taie, cu o linie, *intrusul* din fiecare șir de cuvinte.
 - steag, drapel, stemă, stindard, flamură, fanion;
 - a aprecia, a prețui, a respecta, a stima, a surprinde, a onora;
 - neobrăzat, nerescușit, necuviincios, nevinovat, obraznic, neascultător, impertinent.
- 3 Rescrie textele de mai jos pe caiet, înlocuind cuvintele subliniate cu unele potrivite, dintre cele scrise în chenare.

a) Petrecerea se prăznuiește cu mare strălucire și, când fu să se încheie, ursitoarele înzeștrară copila cu cele mai alese daruri: una îi hărăzi să se bucure de virtute, a doua, de frumusețe, a treia, de bogăție și așa, pe rând, ursitoarele îi dăruie tot ce poate dori omul pe lumea asta. În clipa când cea de-a unsprezecea ursitoare tocmai își sfârșea urarea, numai ce intră valvârtej cea de-a treisprezecea. (*Frumoasa adormită*, de Frații Grimm)

să se termine, deosebite, să beneficieze, se sărbători, dotară, fast, vijelios, fetița, sorti, bunăstare, momentul, oferire, râvni, își încheia

b) Andrei speră ca echipa lui Mihai să îi elimine pe adversari din competiție. Însă, încă din primele minute, arbitrul l-a eliminat pe Mihai din joc. Andrei consideră că arbitrul l-a eliminat pe nedrept. E convins că l-a eliminat pentru că a vrut să se răzbune pe el. S-au ciondănit înaintea meciului. El mai crede și că a eliminat un jucător bun pentru a scădea șansele de reușită ale echipei lui Mihai.

a exclus, a îndepărtat, a înlăturat, a scos

- 4 Scrie pe spațiile libere cuvinte cu sens asemănător cu cel al cuvintelor subliniate:
Păsările migratoare (_____) Toată lumea din ogradă (_____)
Se re-ntorc (_____) din tropice. Cântă fără pauză (_____).
Gâzele (_____) depun la soare Doi cocoși se iau la sfadă (_____)
Ouă microscopice (_____). Nu știu din ce cauză (_____).
(*Primăvara*, de George Topârceanu)

- 5 Scrie, pe caiet, un dialog format din 6 – 8 replici, în care să folosești cuvinte cu sens asemănător cu cel al cuvântului *a spune*.

Textul funcțional

☉ Afișul

Afișul provoacă publicul să asiste la un spectacol, la un eveniment, la o sărbătoare, să participe la o activitate, să viziteze un anumit loc.

Un afiș conține: slogan, imagine, informații despre produs sau eveniment (locul, data, ora).

Mesajul scris captează atenția prin: cuvinte colorate, care se repetă, rimează, litere cu forme interesante, exclamații, întrebări, semne de punctuație cu forme interesante.

- 1 Citește articolele din *Convenția privind drepturile copilului*. Scrie pentru fiecare articol un slogan pentru un posibil afiș.

Articolul 12

Statele părți vor garanta copilului capabil de discernământ dreptul de a exprima liber opinia sa asupra oricărei probleme care îl privește, opiniile copilului fiind luate în considerare avându-se în vedere vârsta și gradul de maturitate.

Articolul 13

Copilul are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de a căuta, a primi și difuza informații și idei de orice natură, fără să țină seama de frontiere, sub formă orală, tipărită sau artistică, sau prin oricare alte mijloace, la alegerea copilului.

- 2 Citește fragmentul de mai jos. Completează spațiile libere cu enunțuri potrivite pentru un afiș prin care să convingi de frumusețea locurilor prezentate în textul de mai jos.

De la Câmpulung plecăm pe frumoasa șosea care s-așterne ca o prispă netedă pe vârful Mateiașului, de unde ascultă șuietul apelor și zgomotul morilor, apoi trece peste pădurile de brazi și trece dincolo, în Țara Bârsei. Răsuflarea ți se taie de atâta frumusețe. Îți vâjâie urechile, îți bate inima. (Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

Sloganul _____

Îndemnul _____

Informațiile _____

- 3 Realizează, pe o coală mare de hârtie, un afiș prin care să convingi cititorii de importanța participării la o acțiune de întinerire a unor păduri.

Invitația

Invitația este un text prin care o persoană este îndemnată să participe la un eveniment (zi de naștere, serbare școlară, manifestare culturală, sportivă). Invitația se scrie îngrijit, de mână sau la computer, pe hârtie mai groasă, de regulă.

Textul invitației conține informații despre: cine face invitația, denumirea evenimentului, data și locul desfășurării, programul evenimentului (uneori).

- 1 a) Care dintre cele două texte de mai jos constituie o invitație? Bifează în .

Dragi colegi,

Vă scriem pentru a vă întreba dacă ați vrea să corespondanți cu noi. Suntem 25 de elevi în clasă. Vă propunem să schimbăm scrisori pentru a face cunoștință. Sperăm că într-o zi ne vom putea întâlni.

Așteptăm cu nerăbdare răspunsul vostru.

Stimată Doamnă Marcu,

Elevii clasei a patra au plăcerea de a vă invita la festivitatea de final de cursuri, care va avea loc sâmbătă, 16 iunie 2017, ora 17.00, în sala de sport a Colegiului Național „Constantin Cantacuzino”, Târgoviște.

- b) Recitește textul invitației și precizează:

- cui îi este adresată invitația → _____
- cine face invitația → _____
- locul unde se desfășoară evenimentul → _____

- 2 a) Scrie, pe caiet, programul unei festivități dedicate zilei de 8 Martie, precizând durata fiecărui moment.
- b) Scrie o invitație adresată unei persoane din altă localitate, în care să introduci și programul scris la punctul a).

- c) Observă cum au fost scrise pe un plic datele expeditorului și ale destinatarului. Completează și tu, pe un plic, datele necesare pentru a trimite o invitație unui prieten din altă localitate.

Substantivul

Substantivul este partea de vorbire care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, însușiri, stări sufletești, acțiuni.

Exemple: *băiat, fluture, carte, fulger, frumusețe, bucurie, prietenie*

Felul substantivelor:

a) **comune** – denumesc obiecte de același fel: *oraș, munte, băiat;*

b) **proprii** – denumesc anumite obiecte pentru a le deosebi de altele de același fel: *Cluj, București, Bucegi, Făgăraș, Dan, Ioana.*

Observație: Substantivele comune pot deveni proprii atunci când exprimă nume: *Cojocaru, Lemnaru, Strada Lemnului.*

Genul substantivelor:

a) **masculin:** un frate – doi frați;

b) **feminin:** o fată – două fete;

c) **neutru:** un drum – două drumuri.

Există substantive cu forme:

a) numai pentru masculin: *elefant, fluture, vultur;*

b) numai pentru feminin: *veveriță, ciocănițoare.*

Numărul substantivelor:

a) **singular** – denumește o singură ființă, un singur lucru sau fenomen: *copac, bancă, ploaie;*

b) **plural** – denumește două sau mai multe ființe, lucruri, fenomene: *copaci, bănci, ploii.*

Există **minuni!** Aici, lângă noi!

E lumea noastră cu Soarele, astrul vieții, ocrotindu-ne cu blândețe, încălzind la fel și pietrele, și apele, și florile, și găzele, și pe noi, oamenii.

Există **minuni!** Privește fulgul de nea, bobul de rouă, Luna veghind în nopți înstelate...

Da, **minunile** există!

(Ilie, 8 ani)

- 1 a) Citește textul scris de Ilie. Subliniază substantivele folosind culori diferite, în funcție de ceea ce denumesc. Adaugă, pe caiet, un alineat în care să prezinți și alte minuni.
- b) Desenează o inimă mare pe o coală de hârtie. Scrie în interiorul conturului exemple de ființe, lucruri, fenomene ale naturii pe care le îndrăgești.

- 2 a) Încercuiește substantivele comune din enunțurile de mai jos.

Prepelița obosită venea tocmai din **Africa**.

Puiul cel mare n-a alergat repede la mama și, cum nu știa să zboare, l-a prins **Marin** sub căciulă.

Nero a rămas împietrit cu o labă în sus, cu ochii ațintiți spre pui.

Când răsărea luna dinspre **Cornățel**, puii au auzit deslușit glasul prepeliței.

- b) Unește fiecare substantiv propriu cu substantivul comun corespunzător.

Africa

Cornățel

Marin

Nero

prepelița

satul

flăcăul

bătrânul

continentul

câinele

vânătorul

- 3 Identifică substantivele din fragmentul de mai jos. Scrie-le pe caiet și precizează ce denumesc.

Pe covorașul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos, lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed pe gâtul mamei lui și, cu ochii închiși, se lasă dezmiertat.

(Căprioara, Emil Gârleanu)

- 4 Citește fragmentul de mai jos. Selectează și scrie câte cinci substantive pentru fiecare casetă.

Băiatul se grăbi să coboare poteca. Inima-i bătea tare de tot. Vântul susura printre pomi, iar boabele de rouă îi umezeau gleznele. Aleea nucilor, pe unde trecuse cu o clipă înainte, era acum ușor luminată. O lumina steaua prinsă de el în țesătura albastră a plasei de fluturi. Și ceea ce era curios e că nu era îngrijorată și nu încerca să scape din plasă. Dimpotrivă, părea că se bucură de picul ei de odihnă, după atâta drum printre nori și uragane, arșițe și înghețuri.

Unde s-o ascund? se întreba Marc. Și cum să fac s-o țin mereu lângă mine? Începu să fie cuprins de acele griji ce-i năpădesc pe toți descoperitorii de comori, care nu știu cum să le apere de lăcomia oamenilor.

La trecerea lor prin grădină, petuniile începură să-și deschidă corolele, care se închid peste noapte, crezând că se iviseră zorile. Florile de vanilie le parfumară calea cu mirosul lor dulceag, clătinându-se pe tulpinile lor, ca niște cădelnițe, pentru a-i saluta.

(Steaua în colivie, Christian Pineau)

Ființe

Lucruri

Fenomene ale naturii

- 5 Subliniază, dintre substantivele de mai jos, pe cele care denumesc trăsături ale prietenului sau prietenei tale. Adăugă și tu alte substantive.

★ bunătate ★ sinceritate ★ istețime ★ generozitate ★ hărnicie ★ frumusețe ★ calm ★ seriozitate ★ vioiciune ★ îndemânare ★ rezistență

- 6 Subliniază, în fragmentul de mai jos, substantivele care indică materialele folosite la construcția cuibului. Colorează cu ● cuibul prepeliței.

Într-o primăvară, o prepeliță aproape moartă de oboseală – că venea de departe, tocmai din Africa – s-a lăsat din zbor într-un lan verde de grâu, la marginea unui lăstar.

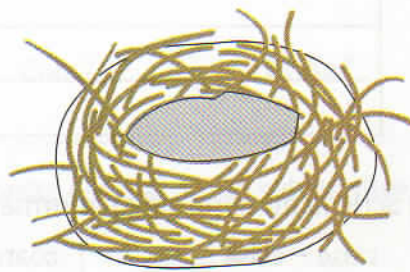
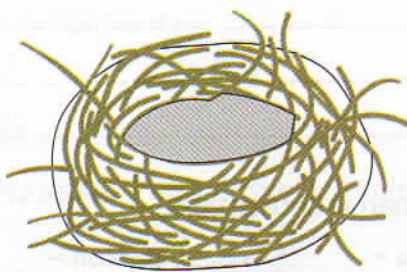
După ce s-a odihnit vreo câteva zile, prepelița a început să adune bețișoare, foi uscate, paie și fire de fân și și-a făcut un cuib pe un mușuroi de pământ, mai sus, ca să nu i-l înece ploile.

(Puiul, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești)

foi
bețișoare
paie
pământ

fire de fân
bețișoare
foi
grâu

bețișoare
foi
paie
fire de fân

- 7 Desenează, pe caiet, un tabel cu zece linii. Completează-l cu substantive comune, ca în model.

Ființe	Lucruri	Fenomene ale naturii	Însușiri	Stări sufletești	Acțiuni	Relații omenești
pisică	minge	ploaie	frumusețe	bucurie	muncă	prietenie

- 8 Selectează din textul de mai jos câte două substantive:

- comune, care denumesc ființe;
- comune, care denumesc lucruri;
- proprie.

Săgeata zboară ca gândul. Ștefan își trimite căpitanii s-o caute. Departe, departe, săgeata domnului Moldovei se înfipsea într-un paltin bătrân, frângându-se în două.

- Acolo va fi locul mănăstirii, glăsu Ștefan.
- Să trăiască Ștefan Vodă! răsunară glasurile oștenilor.

- 9 Subliniază substantivele proprii din textul dat.

Locurile acestea au văzut la luptă pe cei mai mari și mai slăviți voievozi ai noștri: pe Mircea cel Bătrân, pe Vlad Țepeș, pe Radu de la Afumați și pe Mihai Viteazul.